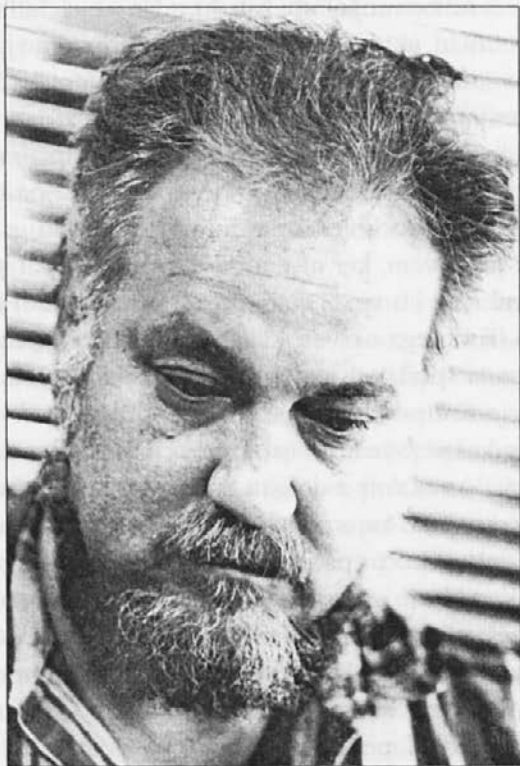

INTERVJU

Peter Kolšek

Saj ste hoteli kaj romantičnega, ali ne?

Oseminštiridesetletni **Peter Kolšek** je pesnik, literarni in filmski kritik, slavist, komparativist, bivši učitelj, bivši urednik, publicist. Kadar piše kolumne za dnevni časopis, piše tudi o sebi in prek sebe, piše literarno. Ko recimo piše o doživljanju prvega maja, delavskega praznika, piše o trdem modrčku deklice, »ki sem hotel, da bi bila moja«, in je spala z glavo v njegovem naročju v travi, kjer sta se znašla. Je med tistimi, ki izbirajo najboljše pesnike in pisatelje. Uredil je nekaj literarnih monografij in jim dopisal spremne študije (Strniša, Jenko), sestavil je nekaj šolskih beril. Izdal je tri pesniške zbirke: *Elegije* (Lipa, Zbirka Rob, Koper 1986), *Menina* (Založba Wieser, Celovec-Salzburg 1991) in *Kletarjevo popoldne* (Založba Obzorja Maribor, Maribor 1996). Z Brino Švigelj Mérat sta izdala pisemski roman *Navadna razmerja* (Cankarjeva založba, Ljubljana 1998). Sodi med Slovence, ki največ vejo in čutijo o poeziji. In zdi se mi, da ima rad tudi gozd, gozdarjev sin, čeprav o tem nisva govorila.

Literatura: *Ali so vas že kdaj intervjuvali?*

Kolšek: Nikoli, vi ste prvi. To vas bo nekoč še proslavilo.

Literatura: *Zakaj tako pikro malodušje? Pa vi, radi delate intervjuje? Kaj vam dajo?*

Kolšek: Zato, ker teh reči v bistvu ne maram. Kristalno jasno pa je, da se vam nisem upiral. To najbrž pomeni, da po tihem celo mislim, da bi imel kaj povedati. Zaradi tega nelagodja sem rahlo siten. – Intervjuji niso moj najljubši novinarski žanr, a če imam dobrega sogovornika, se ne pritožujem. Vsekakor pa je dober intervju zahtevna oblika partnerstva.

Literatura: *»Nocoj bi ti lahko pripovedoval o tem, kako sem sit besed,« ste napisali Brini Švigelj Mérat. Očitno vam gre za intimno, posesivno razmerje do besede. ... storiti, da imajo besede vsaj minimalno eksistencialno pokritje ..., da je njihovo pomensko okolje jasno in prepričljivo ...» Kako, Peter, to storiti v intervjuju?*

Kolšek: Tisto sem napisal iz neke resnične naveličanosti. Kar pa zadeva tale intervju, vam ne morem reči drugega kot: poskusiva! Se bova na koncu vsaj bolje poznala, tudi to je nekaj.

Literatura: *Nedavno tega sem v Celovcu govorila z urednico založbe Drava, Helgo Mračnikar, ki mi je priznala, da se težko prebija skozi letošnji prvonagrajeni prvenec (Milovanje), ker da v njem ni odnosa do jezika. Veste, v Avstriji smo imeli dolgotrajno in temeljito recepcijo Wittgensteina, je rekla. Nisva imeli časa, da bi mi trditev utemeljila ob primeru Milovanja, a to zdaj ni najbolj zanimivo. Nerodno posploševanje odgovornosti ob uporabi imen pojmov pa je. Zato spekulativno vprašanje: Ali menite, da »pomanjkanje percepcije Wittgensteina« pomeni, da kar tjavendan brbljamo, lišpamo nagačene, izpraznjene pomene?*

Kolšek: Govoriti o brbljanju in lišpanju izpraznjenih pomenov, to ste lepo povedali, je danes aktualno, a tudi nevarno; zelo rado se namreč konča z novim brbljanjem. Kar zadeva literarno besedo, je ta od zrelega modernizma naprej zasuta z inflatornimi vzorci, žanrskimi, eksperimentalnimi in zlasti tistimi, ki izvirajo iz nedolžnega veselja nad svojo lastno »poetiko« – pa vendar zmeraj znova priplava na površje. Njeni rešilni čolni so močne literarne osebnosti. Te so zmeraj obstajale, težava je danes v tem, da je med njimi preveč literatov. Če pa me sprašujete o brbljanju v medijskem komuniciranju, ki se mu pospešeno pridružujejo nove in nove možnosti, vam lahko postrežem kar s prebrisanim sloganom za Telekom: Beseda je vredna vsak dan manj. Seveda se je smešno postaviti na stališče kakšnega svetopisemskega očaka, ki rohni zoper Sodomo in Gomoro sodobnega komuniciranja, toda eno je gotovo: beseda je prišla tako daleč, da tudi, kadar je »grda«, težko najde svoje še prazno grdo mesto. Da o »lepi« ne govorim.

Literatura: *Iz »plimovanja besed« ste imeli dobro priložnost izstopiti, ko ste pustili vodenje uredništva kulture dnevnega časopisa. Pa je zdaj res kaj bolje? Mislim na brbotanje v vaši novinarski okolici.*

Kolšek: To gotovo ni bil odločilen prispevek k epohalni zadregi z izpraznjeno besedo. Po šestih letih sem pač ugotovil, da sem namesto krotilec valov – ne mislim, da sem kaj takega bil, a reciva, da sem imel na začetku tak občutek – postal neinventiven in zlasti utrujen urejevalec

plaže. Bolje, seveda zame, je to, da se zdaj lahko ukvarjam zgolj s svojimi besedami. To pa ne pomeni, da se pogosto ne zalotim sredi svojega lastnega »plimovanja«. A vsaj nekaj malega se lahko izgovorim tudi na naravo novinarskega dela.

Literatura: *Še aktualno vprašanje. Kako ste se, glede na svojo nemondeno naravo, počutili spet na enem mednarodnih filmskih festivalov konec februarja v Berlinu? Ali nima tudi Berlin, kakor ga vidite, preluknjane duše kakor Beograd, o tem ste pisali Brini, ali ne živi tudi Berlin v konfliktu umazanije in starih palač? Kako nasploh čutite mesta? Z erotiko tujih hotelskih sob? Vam ugajata vonj letaliških ritualov, samota sredi vrveža in brezštevlnih možnosti »izstopa«?*

Kolšek: V Berlinu je tako, da je levo od festivalskega kina zanimiv erotični muzej, ki sem si ga ogledal že prvo leto, desno pa je živalski vrt, v katerega se namenjam vsako leto, a se zmeraj konča tako, da gledam slone samo skozi ograjo. Hočem reči, da filmski festival, posebno tako velik, kot je berlinski, zahteva celega človeka. Če hočete videti tri filme na dan in zraven vsak dan še poročati, vam res ne preostane drugega kot erotika hotelske sobe. To pomeni, da sem zelo zadovoljen, ko pozno ponoči končno sam s sabo ležem v posteljo, kvečjemu še pomežiknem prazni prijateljici buteljki, ki mi je pomagala napisati poročilo.

Literatura: *Vem, da tole ne teče ravno linearno, a zdaj bi me zanimala zgodba vašega odraščanja. Nekaj postaj poznam: Velenje, Gornji Grad, Polzela, Celje, Ljubljana. Kako ste se počutili v domači družini? Bi lahko rekli, da ste bili problematičen otrok? Navsezadnje že dolgo živite v Ljubljani, zapustili ste domači kraj, kateri koli že je bil. Senzibilen duh, kakršen ste, najbrž laže preživi v večjem mestu, ali ni tako?*

Kolšek: Bojim se, da vam ne morem povedati nič posebnega. Moja zgodba je zgodba podeželskega fanta, kakršnih je bilo v petdesetih in šestdesetih še nekaj. Velenja v tej zgodbi ni, drugo pa drži. Pri petih letih sem zapustil Gornji Grad, ker sta starša začela na Polzeli s sociali-

stičnimi krediti zidati hišo; to omenjam zato, ker se po selitvi iz mnogo imenitnejšega Gornjega Grada, to pa sem seveda ugotovil šele kasneje, nisem nikjer dobro prijel. Starša sta bila tipična mala človeka, o kakršnih ste najbrž kdaj brali v literaturi našega socialnega realizma. A to, da nista bila ne prava kmeta ne proletarca in ne uradnika, mi je morda preprečilo, da bi si bolj jasno izoblikoval »razredno zavest«. Mama, prodajalka, je ob nedeljah razgrnila tedanji Celjski tednik in zmeraj znova zavzdihnila: »Sama proklemana politika!« Oče, gozdar, je bil naročen na Lovca in mi je včasih pokazal kakšen spis, ki ga je priobčil lovski podmladek. Ko sem pred maturo oznanil, da grem študirat primerjalno književnost, sta oba tiho in s skrbjo prikimala, ne da bi vedela, v kaj se podajam. In ko sem se prišel v Ljubljano vpisat, pomladi 1970, sem na avtobusni postaji vprašal prvega človeka, kako pridem do Aškerčeve 12. Tedaj sem bil namreč drugič v Ljubljani in prvič sam. Če ste me že počastili s komplimentom o senzibilnosti, naj vam povem, da imate prav: doslej sem se po Ljubljani selil desetkrat in vse kaže, da se bom tudi enajstič.

Literatura: *Vse življenjske zgodbe so posebne. Prav rada bi izvedela še kaj o nadaljevanju, od tam, ko ste prišli v Ljubljano. In potem? Študentski domovi, Pirjevec, lokali na »ljubljski pivski transverzali« okoli filofaksa, da ne omenjam zasedbe le-tega? Kako je torej potekal proces transplantacije Savinjščana v prestolnico? In kako je potekal proces miselnega razmaha. Katere, mogoče tudi knjižne, teoretske, postaje so bile najodločilnejše?*

Košček: Ah, svojo mladost vsi tako radi mitiziramo – še preden se tisti kamen v vodi zares obrne. Nadaljevanje? Eno leto sem res preživel v študentskem naselju, moj cimer je bil Somalec Sam, črn kot oglje. Kadar je imel v sobi nekakšen vseafriški kongres ali ženski obisk, sem pobral knjige in odšel v Tivoli na klop. Potem sem dal v Delo oglas s šifro »Stara Ljubljana«. In dobil mansardo v Soteski, z njo pa tudi staro gospo Olgo. Soba je gledala na dvorišče gostilne Koper, velika pa je bila tri kvadratne metre plus mizica pod levim stropom in postelja pod desnim. Ko je zapadel na strehi sneg, sem moral najprej narediti luknjo vanj. Saj ste

hoteli kaj romantičnega, ali ne? Tam sem preživel šest lepih let, v najlepših časih je pri meni kak večer sedelo in ležalo tudi osem kolegov s faksa. Sicer pa je bila vinska transverzala ravna: Pod lipo – Mrak – Pod skalco; torej mimo Šumija. – O Pirjevcu jih je »pričalo« že toliko, da ne bom še jaz po nepotrebem izgovarjal njegovega imena. Žal je bilo tako, da je dva meseca po tistem, ko sem pri njem vzel diplomsko nalogo, umrl. – Miselni razmah in teoretske postaje? Sliši se imenitno, ampak najbolj so me v tistih letih zaposlovala sentimentalna vprašanja.

Literatura: *Kam zahajate k počitku in ali ga potrebujete veliko? In na zabavo? Kako je res s tisto »flašo refoška v prtljažniku«, o kateri piše Milan Kleč v knjigi Intimna srečanja s sodobniki? Tam vas je Marko Derganc portretiral okobal na železniški zapornici, kratkohlačnega, kocinastega, Kleč (vam) maha izpred ulične svetilke, ob vaši katri in zaboju z napisom refošk, vi pa pestujete steklenico s prav takšno nalepko.*

Kolšek: Sama nespodobna vprašanja. K počitku ležem najraje k svoji puncu. Pa vi? Na zabave hodim kar k sebi domov, v oštarijah ni več pravega veselja ali pa sem jaz prestar. Tista »flaša refoška v prtljažniku« resnično obstaja, vsaj v nezimskem času, kajti žeja redko kdaj počiva. Temu, da je prišla v slovensko literaturo, pa botruje nevoščljivost prijatelja Kleča. Pa ne zaradi flaše ali katre, ampak zato, ker spijem precej več kot on, a delujem, tako si domišljam, vsaj na zunaj, nekoliko bolj trezno. Ne morem mu pomagati, čeprav sem se nekaj časa trudil.

Literatura: *Pišete pesmi o vinu, že vaš »davni ded je hodil naokrog / z veliko amforo na hrbtu, / nemara pa je še kdo od kasnejših / kot sirotni viničar pripravljaj pot / socialni literaturi ... (iz pesmi Vino, Elegije, 1986). Katero spremembo po vinu imate pri sebi najraje in katero vino najraje pijete?*

Kolšek: Kar zadeva pesem, je lirski subjekt nemara nekoliko pretiraval. Kar pa zadeva vprašanje o spremembah po vinu, ste se z njim dotaknili čiste ontologije pitja. Na kratko: ko pozno ponoči sedim ob oknu, s steklenico refoška ob sebi, me navdaja občutek, da se stvarnik morda

vendarle ni zmotil, ko je tudi mene priklical v svoje občestvo. Nedvomno gre za smer znotraj agnostične fenomenologije.

Literatura: *Nekaj o kritiški recepciji Navadnih razmerij. Še najbolj ekspresivna, pa tudi »stilno zaznamovana«* je Silvija Borovnik, ki je zapisala: »V zvezi z njo (žensko literaturo, op. a.) Kolšek ugotavlja, da je dobrih pisateljic, hudičevo malo', obenem pa je dobro razvidno, da o tej temi sploh noče razpravljati in da prikritih sporočil svoje pariške prijateljice ni sposoben razumeti, češ – saj tudi jaz lupim krompir in likam srajce, pa zato še ne prirejam simpozijev. Na Brinine spodbude se odzove značilno antifeministično slovenceljsko, medtem ko mu skuša ona nadse občutljivo in ranljivo dopovedati zgolj to, da »ženske ustvarjajo z drugega brega reke', ker da so na strani življenja in ne vodijo vojn.« Vaš komentar na to feministično kritiko, Peter?

Kolšek: Dr. Silvija Borovnik se med drugim ukvarja s feminizmom v literarni vedi, torej ima prav. Sintagma »antifeministično slovenceljsko« je sestavljena iz prizadevanja kar dveh uglednih slovenskih žensk, zato bi bil, če bi nasprotoval, zanesljivo pogubljen. Edino, kar mi ostane, je drobna pesmica, ki sem jo napisal v mladih letih in je nisem nikoli objavil, njen naslov pa je Zakaj sem postal zagovornik žensk. Z njo bom skušal omečiti srce meni sicer drage Silvije, ko jo spet srečam.

Literatura: *Sicer pa so Navadna razmerja pravcata uspešnica, vsaj če je soditi po izposojanosti v knjižnicah. Po vsem blejskem kotu knjige ni mogoče takoj dobiti, tudi na filofaksu in v Mestni knjižnici je ni bilo. Povedali so mi tudi, da sta z Brino nastopila v oddaji Res je!. Kakšno držo zavzame pesnik v takšni (populistični?) oddaji (morda vaša znana ironija?) in kako ocenjujete moje ugibanje o uspehu knjige, ki je tudi Manca Košir »ni mogla odložiti, dokler ni prispela do konca«?*

Kolšek: Razmeroma velik interes za to knjigo je tudi mene presenetil. Ne znam si ga razložiti drugače kot z določenim voajerizmom, ki se pač rad prilepi na biografsko neposrednost. Ali gre tudi za postmodernistično nagnjenje k epistolarnemu, dnevniškemu, spominskemu samorazgaljanju, si ne upam trditi. Vsekakor pa lahko rečem, da nisem imel,

in kompanjonka Brina zanesljivo tudi ne, v mislih nobenega načrta, ki naj bi korespondiral s postmodernizmom – to seveda ni dokaz.

Res, v oddaji *Res je!* sva z Brino nastopila, ker je tako pač uredila njena iznajdljiva urednica Miša Molk. Uredila je tudi to, da je knjiga dobila ministrovo subvencijo mimo vrste, to morda ni lepo, bilo pa je zabavno in koristno. Pesnik v populistični oddaji? Nekateri pesniki smo pač popularni, tu ni kaj dodati! A veliko bolj se me je dotaknilo tisto, kar je oddaji sledilo. Ljudje, tudi taki, ki me komaj poznajo ali sploh ne, so mi čestitali za imenitni nastop na televiziji. Namreč: če se v črnilu svojega obraza trudiš leto in dan, ni to nič v primerjavi s tem, da na televiziji eno uro uganjaš norčavosti. Saj to sem načeloma vedel že prej, a na svoji koži še nisem občutil, da je tako krvavo res.

Literatura: *Vaša znanja, vsaj tista javno izpričana, se gibljejo tudi okoli dveh osi: filma in poezije. V sedemdesetih, ko ste začeli publicistično kritično delo, so vas najpoprej zanimali filmi. Kje so stičišča med filmom in poezijo in ali so sploh pomembna?*

Kolšek: V zvezi s filmom bi raje kot o znanju govoril o privrženosti. Na gimnaziji smo imeli filmski abonma. Bergmanov *Sedmi pečat* in Antonionijeva *Rdeča puščava* sta bila zame razodetje. Od tedaj imam film rad, čeprav nisem nikoli resno razmišljal o tem, da bi ga privilegiral na račun literature. Če se izrazim nekoliko metaforično: film je zame dnevna zadeva, poezija nočna. Kajti nikoli še nisem sanjal, da sedim na tistem znamenitem režiserskem stolčku, o pesmi, ki sem jo zjutraj pretopil v tekst, pa že velikokrat.

Literatura: *Dovolite, naj me zdaj zanima le poezija. In vprašanje bo indiskretno. Opažam namreč dihotomijo med vašim strokovnim delom – ko nastopate kot sestavljalec antologije slovenske poezije (Mihelač, 1993), ki jo skupaj z Dragom Bajtom začenjata z Valentinom Vodnikom, sklejata pa z Alojzom Ihanom – in med vašim pesniškim ustvarjanjem. Kako je utemeljena (najbrž težavna?!) odločitev, da vaše lastne pesmi (do takrat ste imeli že dve pesniški zbirki) ne sodijo med antologijske pesmi slovenskega cvetobera?*

Tu ne more biti nič indiskretnega. Drago Bajt je pripravil novejši del, jaz starejšega. Tudi če bi mislil, da moje pesmi sodijo v to reprezentativno antologijo, se mi zdi logično, da bi se jim kot eden od sestavljalcev moral odreči.

Literatura: *Kako ste potem sprejeli potezo Tadeja Čatra, ko je v Antologijo sodobne slovenske poezije z naslovom Do grla v mulj vraščeno (Mondena, Grosuplje 1997), sposojenim pri Ivu Frbežarju, vključil tudi pet vaših pesmi iz vseh treh pesniških zbirk?*

Kolšek: Najbrž hočete reči, da bi moral vihati nos. Ne bom rekel, da o svoji poeziji nimam nobenega mnenja, a zagotovo sem zelo daleč od tega, da bi z njim skušal usmerjati recepcijski promet.

Literatura: *-In čeprav so med pripadniki Crnkovičeve generacije razlike, ki znašajo tudi do pol svetlobnega leta, na primer med kakšnim Alešem Debeljakom in Marcelom Štefančičem ml., so si v enem vendarle vsi podobni bolj, kot bi to zahtevala logika generacijske kohezije: vsi imajo briljanten smisel za samopromocijo, za ljubeznivo opozarjanje na prisotnost, za mehke oblike nastopaštva. To je vsekakor nekaj, česar pri svoji generaciji ne uspem najti niti tedaj, ko gre za težje individualne primere.- Glede teh misli, ki jih je spodbudila, kakor sami pravite, neka Crnkovičeva kolumna o generacijah, bi imela dve vprašanji. 1. Z moje pozicije z vašim napredovanjem ni bilo prav nič narobe; saj vendar sedite v žirijah, ki odločajo o najvišjih slovenskih kulturniških, pisateljskih in pesniških dosežkih, vodili ste kulturno redakcijo osrednjega slovenskega dnevnika, sestavljali ste srednješolske učbenike (Silvija Borovnik tudi v njih pogrēša ženske, kakor je izvajala v referatu na slovenističnem simpoziju v Murski Soboti lani) in antologije. Kaj so storili deset let mlajši od vas, česar vi niste? Nastopaško besedičili in se grabežljivo nasmihali morebitnim delodajalcem? 2. Prosila bi vas še za kratko oceno generacije, rojene v sedemdesetih. Ne vem natanko, po kom bi jo poimenovala, ker »opinion makerji« z najmočnejšo samopromocijo niso tudi njeni najmočnejši umi.*

Kolšek: Kdo pa je govoril o napredovanju? To ni bil nikoli moj pro-

blem. Ko me ne bi študentski in sedanji kolega iz kulturne redakcije Dela pred štirinajstimi leti opozoril, da obstaja razpis na začasno izpraznjeno mesto, bi najbrž še danes gulil kateder na šentviški gimnaziji. V učiteljskem poslu se nisem počutil slabo, res pa je, da sem sredi osemdesetih zelo slabo prenašal ponižujočo vlogo slovenščine v usmerjenem izobraževanju, zato sem bil spremembe vesel.

Drugo vprašanje zadeva tisti spis o Crnkovičevi generaciji. Marko, moj sosed v službi, je bil njegov povod slučajno, ker je pač tedaj priobčil nekaj takega. Morda sem zagrešil napako, ker sem svojo generacijo, torej rojeno okrog leta 1950, obravnaval kot neko razmeroma monolitno psihosocialno skupino. Vanjo sodi namreč marsikdo, od Dimitrija Rupla do Jaše Zlobca in že omenjenega Kleča ali Borisa A. Novaka. Skupni imenovalc te generacije je morda samo to, da smo vsi otroci socializma, ki smo v razmeroma trdem socializmu – trdem, kar zadeva skromno izbiro mentalnih in vedenjskih vzorcev – tudi odrasli. To pomeni, da smo mejo socialne promocije, ki se je nakazovala v osemdesetih, prestopali s težjim korakom, nekateri tudi travmatično. Generacija, rojena deset let kasneje, se je na biotop družbenih in družabnih vzorcev veliko lažje požvižgala. S tem stapovezani njena lahkotnost in neodgovornost pri izrekanju javnih zadev. In seveda ta zračni subjektivizem in ležerni individualizem, ki premoreta odgovor na vsako vprašanje, preden je to sploh zares zastavljeno. A zdi se, da je zgodovina pravična oziroma ciklična. Že naslednja generacija, ki danes tudi že kroji našo duhovno usodo, hoče nekaj mrmrati o vrednotah, o tradiciji, skrbi jo metafizika. Jasno mi je, da je naslavljanje generacijskih očitkov jalov posel; če so usmerjeni navzgor, naletijo na nerazumevanje, če navzdol, zbujajo posmeh. Pameten človek se s to logiko, ki je v bistvu biološka, ne bi smel prepirati; tako kot se nima smisla kregati z vremenom.

Literatura: *Ko ste po obdobju srednješolskega učiteljevanja, ki vam je, po Kleču, »prineslo tudi nekaj popularnosti med dijaki, zlasti tistimi, ki čepijo, kadar lulajo«, prišli na Delo, je zaživela tudi danes znamenita recenzentska kolumna na naslovni strani Književnih listov. Kakšno zasnovo je takrat imela in kam je prišla do danes?*

Ta kolumna je danes stara enajst let, prežvečila je torej okrog šeststo knjig tekočega slovenskega leposlovja in esejistike, v njej pa se je zvrstilo sedem recenzentskih peres, to pa je morda premalo. Zasnovo je imela takšno, kot jo ima danes, se pravi, pisati o novih knjigah na dveh tipkanih straneh. Pobuda je bila res moja, a jo je tedanji urednik Janez Zadnikar sprejel, ne da bi, kakor se reče, trenil z očesom.

Literatura: *Tudi sami pišete literarne kritike. Občutite kdaj pritisk avtorjev, pesnikov in pisateljev?*

Kolšek: Če odštejem, da mi ljudje pošiljajo svoje knjige, zlasti tiste, ki so izšle v samozaložbi, z razumljivo željo, da bi o njih pisali, tedaj zunanjih pritiskov, vsaj name, ni. Tukaj ne bom omenjal nepomembnih ekscentrikov, ki so normalen literarni pojav. Pač pa obstajajo težko določljivi notranji pritiski, ki so povezani s tem, da se na Slovenskem pač skoraj vsi poznamo in da se imamo – nekateri – tudi vsaj malo radi. Trudim se ostajati na tistem nivoju, ki ga je zastavil Cankar v sicer obrnjenem smislu, ko je rekel, da o Župančiču kot človeku sicer nima najvišjega mnenja, da pa njegovo poezijo zelo ceni. Kako razdvojiti osebnost, s katero rad popiješ tri deci in se z njim iskreno trepljaš, ko je beseda recimo o ženskah, o njegovem literarnem delu pa imaš »ločeno« mnenje, to je vprašanje, ki si ga neslovenskemu literarnemu kritiku večinoma ni treba zastavljati. Ne bom rekel, da ga zmeraj razrešim povsem neizprosno, a bog ve, da se trudim.

Literatura: *Pred nedavnim je v Večerovi Čitalnici izšla kritika Mateja Bogataja o zbirki kratkih zgodb Janija Virka Pogled na Tycho Brahe, ovenčani s Prešernovo nagrado. Recimo, da knjigi ni bila naklonjena. Malo kasneje je razhuden Virk togotno, očitno zelo pod stresom v intervjuju za taisti časnik žaljivo okarakteriziral kritika Bogataja, na istem mestu pa je prikrito polemiziral tudi z vami. Ste brali ta intervju?*

Kolšek: Če imava v mislih isti pogovor z Janijem Virkom v Večer, tedaj Virk z mano ni polemiziral prikrito, ampak zelo odkrito, in ni polemiziral, ampak je kratko in malo povedal, da ni mogel dobiti nagrade Prešernovega sklada, dokler je bil tam predsednik komisije za literaturo

Peter Kolšek. Ko je prišel na moje mesto intelektualca takega formata, kot je Rudi Šeligo, pa so stvari lepo stekle. Po tej logiki torej ni pomembno, kakšna je stvar, ki naj bi dobila nagrado, ampak kdo je predsednik komisije. Vsaj zase lahko rečem, da se tako velike moči v komisiji nisem zavedal, najbž zato, ker nisem intelektualca Šeligovega formata. In nisem vedel, da imam kaj proti Virku – kot človeku; zdaj se bom težko prepričal, da ne bi imel.

Literatura: *Podobne reakcije bi bilo pričakovati predvsem po objavi vaše morebiti najostreje kritike, ki je popolnoma sesula knjigo Lukna Kristijana Verbiča. Tudi gospe v dokumentacijskem arhivu Dela so si to trgajočo kritiko zapomnile in mi jo fotokopirale kot primer vašega sarkazma. Ste se kdaj kasneje pogovarjali s Kristijanom Verbičem?*

Kolšek: Tisto knjigo sem razumel kot tipično literarno nastopaštvo in temu primerno pač odreagiral. Tega namreč izrazito ne maram. Če se ne motim, sva se z avtorjem ob neki bežni priložnosti seznanila, a o tem nisva govorila. A tudi če bi, kaj pa naj rečem!

Literatura: *Kako bi označili, če sploh, seveda, sodobno slovensko pesništvo? Ali večina le-tega še zmeraj nastaja v »risu (post)symbolizma, cepljenega na ... modernizem in postmodernizem«, kakor je v oceni zbirke Kletarjevo popoldne (4. 7. 1996) vaše misli ponovil Matevž Kos? Ob razmisleku o slovenski poeziji ste bili mnenja, da je v njej čutiti premalo telesa. Lahko o tem poveste kaj več?*

Kolšek: Zastavili ste mi naporno vprašanje, vredno eseja. Začel bom s spoznanjem, da je poezija na Slovenskem nenavadno cvetoča dejavnost. Kadar sem kje zunaj, v kakšni zelo veliki knjigarni, letos sem bil v Berlinu v eni taki s štirimi nadstropji, grem pogledat na oddelek za poezijo. Zmeraj znova se moram prepričati, da je poezija skoraj odstavljeno knjigarniško blago. Tiči v kakšnem kotu, police pa ponujajo zaprašena hrbitišča klasikov, zbirko meni neznanega sodobnika je videti le tu in tam. Več kot očitno je, da je pri nas poezija izjemno živa literarna žival. Ali je to naš nacionalni anahronizem ali pa gre za svetovno – no, evropsko – epohalno diskontinuiteto, ki že zelo dolgo traja, ne vem.

Če gledam na to stvar kot pesnik, se o njej seveda ne sprašujem; kaj me briga, kako pojejo na primer Nemci, jaz bom pel toliko, kolikor mi je slavec grlo ustvaril. Če pa gledam na zadevo kot kritični opazovalec, sem prisiljen k določeni redukciji, disciplini, samospraševanju: zakaj bi kopičil nakopičeno! Zelo ugledni literarni zgodovinar je pred leti v nekem intervjuju dejal, da ima občutek, da imajo nekateri slovenski pesniki drisko; izraz je drastičen, ampak za marsikateri opus, vsaj za njegov del, natančen. V zadnjih tridesetih letih je na Slovenskem nastalo ogromno zbirke, ki se hranijo s tistim duhom, ki je ušel iz modernistične steklenice. Gre za zmes inflatornega jezika in obupnega ožemanja (poslednjih in izsiljenih) metafizičnih počutij – govorim seveda o poeziji priznanih avtorjev. To je poezija, ki je neposredno izkušnjo sveta zamenjala s tehnopoetiko, anekdotičnost z erudicijo in eksistenco z eksotiko. Vseeno je, ali stvar imenujem »postsimbolizem« ali »postmodernizem«, gre za polnjenje praznine z neobstoječim materialom. Nekaj takega sem imel mimogrede v mislih s tistim »telesom«. Sodobna slovenska poezija je resnično cvetoča, a ima žal redko omamen vonj. To je živalca, ki večinoma guli goličavo, kjer ni vijolic.

Literatura: *Kakšen pa je potemtakem vaš odnos do pesniške tradicije, predvsem v začetnem obdobju? V preteklem letu je namreč literarna periodika postregla z majhnim forumom o vrednosti slovenske literature devetnajstega in zgodnjega dvajsetega stoletja. Nekaj let ste o tedanjih avtorjih predavali v šoli, sestavljali ste šolska berila, izbrali, uredili in spremno besedo ste napisali v knjigi Pesmi Simona Jenka (MK, 1990), Dragotinu Ketteju ste posvetili III. spev Sloves v zbirki Elegije. Je tedanja poezija zelo diferencirana? Kako je s tem, gre za dobro poezijo?*

Kolšek: Omenjate Jenka in Ketteja, tu gre nedvomno za dobro poezijo. Kette, iz njega sem na slavistiki diplomiral, je imel, kar sodobni poeziji občutno manjka: resnično orfejevsko vedrino. Murn odtehta vsaj polovico kasnejšega modernizma. Župančiča je v sicer zlikanih meščanskih hlačah več, kot gre vanje domačega pesniškega postmodernizma. Pa Gradnik, Kosovel in Vodušek? Ti pesniki so že dolgo zakopani pod nanose silno urgentnih vprašanj, ki jih menda pred umetnost postavlja

menjava tisočletja, in pod tranzicijsko draperijo nereflektirane slovenske duhovne zgodovine.

Literatura: *Kdo od sodobnih svetovnih pesnikov ima res omamen vonj (mogoče po zemlji, kleti ali telesu, ki ga v slovenščini pogrešate)?*

Kolšek: Od mene želite slišati imena? Žal sem večinoma odvisen od prevodov, a ti zanesljivo prinašajo najboljše. Omejil se bom na dve dami in dva gospoda, ki mislim, da – kot štirje elementi – dobro predstavljajo povojno svetovno poezijo. Sylvia Plath diši, kljub veliki kultiviranosti, po animalični bolečini. Wisława Szymborska po bedi in veličini najbolj vsakdanjega življenja. Czesław Miłosz po emocionalni zgodovini totalitarizma. In Fernando Pessoa po otroško nedolžni refleksiji zahodnjaške dekadence.

Literatura: *Za vas je značilna tudi zrela avtodistanca. V uspehi recenziji, ki jo je ob izidu vaše zbirke Menina v Dnevniku objavil Denis Poniž, avtor pripoveduje o vašem bistrem opazovanju, rahlem, rahlem posmehu sebi in drugim, drugim zaradi sebe in sebi zaradi drugih. A to distanco do sebe in do drugih ste zgostili v nenavadnem, svežem početju, namreč v recenziji svoje pesniške zbirke. Najbrž ste se morali ob tem zabavati? Najprej je treba povedati, da ste počakali na izide drugih recenzentskih zapisov, preden ste se, skoraj pol leta po izidu, tudi sami odločili napisati kritiko sebe. Vas je do tega pripravil kateri prej objavljenih zapisov ali pa ste pač želeli ponuditi ultimativno razlago poezije Petra Kolška?*

Kolšek: Hvala za uvodno pohvalo, a najprej vam moram reči, še posebno glede na tisto, kar sem rekel zgoraj, da se nimam za profeta. Žal sem tudi sam nekakšen pesnik, ki mi lahko kdo, ki sem ga morda po tihem užalil, reče, naj bom raje tiho. Ta zagatni položaj, v katerem sem se znašel v dvojni in torej -nečisti- vlogi, je res dobro izrazila tista ocena moje lastne zbirke, ki je bila, toliko si lahko štejem v čast, nenavadno dejanje. »Kritiko sebe« sem napisal iz več razlogov. Prvi, zunanji, je bil ta, da je tedaj tako nanoslo, da je na tistem mestu pač ne bi nihče drug. Drugi je bil, da sem hotel preskusiti, koliko se znam

postaviti nad samega sebe; in ko sem se sesul, čeprav s samoironijo, sem mislil resno, četudi je to za koga morda mazohizem. In tretji, hotel sem dokazati, da tudi sesuti pesniki lahko preživijo, to pa na Slovenskem ni samoumevno. Zabaval sem se res, a glede na to, da ste vi prvi, ki to reč sploh omenjate, sem bil očitno in žal tudi edini.

Literatura: *Pa pogledjva, kaj ste ugotovili za svojo poezijo. Nič kaj prijazno ji očitata depresiven občutek, ki vam ga poraja, pa temeljno nejasnost in negotovost, odsotnost razvidne, definitivne poetike (kaj sploh to je?). Poezija, ki je potpurijski cepič »vseh« ključnih pesniških tem, da ne more biti drugega kot tematska razvalina. Erotika, ki impregnira Menino, da je »večni pesniški diskurz neuslišanih«. Zbirka premore »enormne količine samopomilovanja, frustracij, resentimenta«, razsežnost ontološke vertikale pa se na »eni strani izgublja v melanholičnem občutku za minljivo, na drugi pa v lahkotni, pravzaprav lahkomišelni konceptiji življenja; ta počiva na površnem, v ničemer utemeljenem vitalizmu«. Če dodam še vaše misli o »kakofoničnem navzkrižju struktur«, o »retardiranem modernizmu in nereflektiranem tradicionalizmu« in sklep, da se po »Menini, ki je zdrava in trdna planina, pase nekakšen neokreten, nezanesljiv in po malem že premražen pesniški subjekt«, me vse skupaj spomni na Prešernove zabavljajske pisarije in jasno je, da ste izpljunili vso nevero v kritiško početje sebe in drugih. Bi vas sploh kdo lahko še bolj razsul? Ali bolje: bi si sploh kdo to upal?*

Košček: Zakaj si ne bi upal? Tudi s tistim o neveri v kritiško početje nimate prav. Nasprotno, mislim da prav rigorozna refleksija, ki ne pozna slovenskih rodovnih povezav, lahko ohranja našo poezijo pri močeh, s kakršnimi se je polnila v preteklosti. A tako natančno ste našli nečednosti, ki sem jih očital svoji poeziji, da nama – najbrž za konec – ostane eno samo logično vprašanje: Zakaj jo, po vsem tem, sploh pišem? Zato, ker vidim v njej edino »naravno« zagotovilo, da je mogoče ohraniti zvezo med besedo in življenjem – o tem sva govorila na začetku. Vse drugo v literaturi je literatstvo.

Spraševala je **Urška Černe**